Museumbunker:
Verlengde Bosweg 1
2202 NT NOORDWIJK
(Fietspad richting Zandvoort)

Openingstijden museum:
Zie onze website :
https://atlantikwall.nl/

Contact
info@atlantikwall.nl

In dit nummer:

Column van de Voorzitter

Van de Penningmeester

Het 5.14 Regiment SStA in Noordwijk (deel 2)

Voortgang in de noordgang

Emballage

Champignons

Interview

Column van de voorzitter

Beste vrijwilligers, donateurs en relaties,

De laatste twee jaar waren voor ons allen vaak moeilijk. Wat betreft de 'lockdowns', de zorgen om ieders gezondheid, de problemen om te werken, het uitoefenen van de hobby, etc. Ook ons museum heeft daar in veel opzichten last van gehad. Maar we hebben ons er goed doorheen geslagen, zeker in 2021. Dankzij de grote inzet van de vrijwilligers die gezorgd hebben voor de ontvangst van 3.800 bezoekers en een zuinig beleid wat betreft uitgaven, hebben we afgelopen jaar toch afgesloten met positieve exploitatiecijfers!

Inmiddels gloort er hoop op heel veel fronten. De coronamaatregelen worden afgebouwd. De maatschappij en het sociale leven komt weer op gang. Maar ook voor ons museum zijn positieve zaken te melden. Een online ticketverkoop en toegangspoortje gaan het werk bij de kassa ontlasten. Er is veel werk verzet in de S414 en vooral in de noordgang. En wij hebben overeenstemming bereikt met de brandweer over het bezoeken van de noord gang. Dit jaar worden daarvoor de laatste werkzaamheden verricht zodat we begin 2023 onze gasten kunnen verrassen met ook dit fraaie deel van ons complex.

Wij vertrouwen erop dat we een mooi jaar tegemoet gaan. Met een enthousiast team en hopelijk weer de ouderwetse aantallen bezoekers. En natuurlijk ook met het traditionele vrijwilligersuitje, want dat hebben wij misschien nog wel het meest van alles gemist!

Met vriendelijke groet,
Victor Salman, voorzitter

Van de Penningmeester *(Joeri de Jong)*

Net als in voorgaande jaren hierbij een verzoek aan alle donateurs om hun donatie voor kalenderjaar 2022 over te maken. Als dat al niet gedaan is. Uw donatie is hard nodig om de diverse onkosten van ons museum deels te kunnen dekken.
De minimum donatie bedraagt € 15,— per kalenderjaar. Een hoger bedrag is natuurlijk altijd welkom.
Wij zijn een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Hierdoor is uw gift mogelijk fiscaal aftrekbaar.
Uw donatie gaarne overmaken op bankrekening
NL23 INGB 0009 185700 ten name van Stichting Atlantikwall Museum Noordwijk met vermelding van uw naam en "donatie 2022".
Bij voorbaat dank.

(Vervolg van B.p. nr.2, 2021)

Het 5.14 Regiment SStA in Noordwijk *(Samengesteld door Rik Weeda i.s.w.m. Maurice Laarman, foto's ah)*

Breda

De 14.SStA startte volgens Laarman als 2.Schiffsstammregiment in Glückstadt. "Op 1 januari 1938 werd de eenheid hernoemd tot *14.Schiffstammabteilung*. De opleiding duurde toen zes maanden, maar werd bij het begin van de 2e Wereldoorlog, september 1939, verkort tot drie maanden. De Wehrmacht was bezig met een succesvolle veroveringsoorlog en bezette in korte tijd Polen, Noorwegen, Denemarken, Finland, Frankrijk, België en Nederland. Dat hield ook in dat er een lange kustlijn te verdedigen was en men bezettingstroepen nodig had in de bezette landen. Tussen mei en augustus 1940 kreeg de 14.SStA hierin ook een taak en werd overgebracht van Glückstadt naar Breda. Vier jaar lang zou de Kriegsmarine het voornaamste beeld van de bezetters in deze stad zijn, bij parades in het centrum bij de beëdiging, in de lokale cafés, of oefenend in het Mastbos. En natuurlijk ontstonden er ook relaties tussen Duitse jongemannen en lokale dames." Over de organisatie van de 14 SStA zegt Laarman, verwijzend naar de tekening in de bunker: "De afdeling was ingedeeld in compagnieën. De 5 staat voor de 5e compagnie. Gedurende de jaren verschilde het aantal compagnieën tussen de vier en de zes, elk circa 300 man."
In totaal hebben er naar schatting tussen de 15.000 en 18.000 in Breda hun opleiding genoten.

Vrijwilligers

Hoogstwaarschijnlijk hadden de rekruten die in de bunker gelegerd waren, zich vrijwillig aangemeld bij de Kriegsmarine. Laarman: “Dat gold voor het merendeel van het Kriegsmarine personeel. Anderen werden op grond van opleiding of ervaring opgeroepen, met name personen met een technische achtergrond, personeel bij de handelsmarine of op een scheepswerf. Toen bijvoorbeeld veel visserijvaartuigen werden ingezet als Vorpostenboot, werd het personeel daarvan geschoold en opgenomen in de Kriegsmarine.” De vrijwilligheid is niet vreemd, volgens Laarman. “Als je toch in dienst moet, dan liever iets waarmee je iets meemaakt. Toen de oorlog aan het Oostfront niet meer zo vlotte en de verschrikkingen daarvan begonnen door te sijpelen naar het publiek, was voor veel jonge jongens ook duidelijk: ‘ik wil geen *Stoppelhopser* of *Sandhase* worden’! Een andere belangrijke reden is dat een groot percentage geen dienst wilde doen in de *Waffen-SS*, en een oproep daartoe voorkwam door zich aan te melden bij een van de takken van de Wehrmacht. Lang niet iedereen deelde dat fanatisme of keek er naar uit zijn leven te geven voor het volk en vaderland. Daarnaast waren de successen van U-Boten en slagschepen voor veel jongeren ook een belangrijke reden geweest zich aan te melden bij de Kriegsmarine.”

Het keerpunt

“Duizenden rekruten werden opgeleid en kwamen in elke mogelijke uithoek van de wereld terecht, deden dienst op elk mogelijk schip, van kleine U-Bootjager tot slagschip, van langzame Vorpostboot tot snelle torpedobootjagers, en ook in de vele batterijen van de Atlantikwall die steeds verder werd uitgebouwd.” Het jaar 1944 werd een keerpunt, ook voor 14 SStA. Laarman: “*Generaalveldmaarschall Rommel* was op zondag 26 maart in Breda voor besprekingen met de Duitse legerleiding in ons land. De dreiging van een geallieerde landing in Nederland was geen onlogische gedachte, want het industriële Ruhrgebied is relatief dicht bij de kust. Van Duitse zijde werd bekeken wat de beste verdediging kon zijn. Eén van de belangrijke onderwerpen van de bespreking was de inzet van de SStA's in het achterland van de kustverdediging, het *Landfront*. Het *Oberkommando der Kriegsmarine* gaf zijn toestemming, maar alleen in geval van een acute alarmsituatie.”

Andere rol

Na de geallieerde inval in Normandië werd de druk op de Duitse manschappen in Nederland groter. Al op de dag van de invasie in Normandië, 6 juni 1944, werden volgens Laarman delen van de eenheid zuidelijk verplaatst, richting het front. “Sinds deze tijd kregen de SStA's een andere rol. De meeste rekruten zullen niet meer op een schip of duikboot terecht zijn gekomen. Die waren er ook steeds minder. Goed geoefende en uitgeruste reguliere troepen waren er ook steeds minder. De verliezen op alle fronten werden voor Duitsland steeds moeilijker aan te vullen. In plaats daarvan werden de rekruten, soms half opgeleid en meestal slecht uitgerust, als infanterie ingezet in verschillende plaatsen in Nederland. Ook de leeftijd steeg. Er kwamen nu ook mannen van in de 50, die voorheen niet in dienst hoefden, bij de eenheid.” Zeker is dat er steeds meer rekruten van 14.SStA’s in najaar 1944 naar Arnhem werden gestuurd, waar ze een rol speelden in de verdediging van de Duitse linies. Maar niet alleen daar, benadrukt Laarman. “Eind september lag de eenheid verstrooid over Nederland. De 1e compagnie lag in Breda, maar werd richting Den Bosch gedirigeerd vanwege de gevechten rond die stad (Operation Pheasant) die 27 oktober werd bevrijd. Breda zelf, het onderkomen van de 14.SStA, werd op 29 oktober door de Poolse 1 Pantserdivisie bevrijd, maar toen waren er geen eenheden van de Kriegsmarine meer in de stad. Een ander deel, voornamelijk oudere mannen van rond de 50, werd naar Rotterdam overgebracht en kreeg bewakingstaken.”

Datering van de tekening

Om de exacte datering van de tekening in de Noordwijkse bunker te traceren, moeten we de laatste maanden van 1944 onder de loep nemen. Laarman: “Na de gevechten in het zuiden van het land werd de 14.SStA in het noordelijke gedeelte van de *vordere Wasserstellung* ingezet, een verdedigingslinie achter de Atlantikwall. In deze regio zouden ze enkele maanden verblijven. In december 1944 werd de 14.SStA verplaatst naar het Landfront achter de Atlantikwall, tussen Noordwijk en Katwijk. Rond *kerst 1944* maakte een creatieve matroos de tekening van twee ankers.
In januari 1945 kwam de eenheid ook meer aan de kust te liggen, aan het Seefront. Ze moesten de lege plekken opvullen van eenheden die vertrokken waren. In maart 1945 volgde nog een organisatorische wijziging, die ook het einde betekende van de 14.SStA. De eenheid kreeg een andere naam: *Marine-Schützen-Regiment 111*, en maakte deel uit van de 11. *Marine-Infanteriedivision*.”

‘Begrijpen wat er in die duistere jaren gebeurde’

Laarman: “Mijn fascinatie begon met een serie foto's van de Kriegsmarine in Breda, en verder onderzoek leidde ertoe dat ik met circa dertig veteranen contact kreeg. Met velen wisselde ik brieven uit en had ik telefoongesprekken, anderen bezocht ik thuis. In 2003 en 2004 kwam er aan aantal terug naar Breda en konden we samen bekijken waar ze hun loopbaan begonnen waren. Nu, anno 2021, denk ik met weemoed terug aan die tijd. De meesten zijn overleden. Het is bijna niet meer mogelijk nog levende veteranen te vinden die ook nog eens hun verhaal kunnen vertellen. Wat blijft, zijn mooie herinneringen, foto's en brieven aan deze gesprekken. De tijd gaat voorbij en komt nooit meer terug, maar door het vast te leggen, onderzoeken en te proberen te begrijpen wat er in die duistere jaren gebeurde, komen we toch een klein beetje dichter bij het verleden.”

Voortgang in de Noordgang, 14 februari 2022 *(ah)*

De noordgang is weer een stuk veiliger geworden, daar op verschillende afstanden door Rinus Noort deur doorgangen zijn gemetseld. De firma MHB (Dutch Masters of Steel since 1667) heeft daarna de stalen kozijnen geplaatst en de brandwerende deuren gehangen. Op 14 februari kon het brand-en rookwerende glas geplaatst worden. Een secuur werk wat met grote vakmanschap werd verricht. Nu kan met de afwerking van de deur doorgangen worden aangevangen. Als deze klus geklaard is zijn we weer een stapje dichterbij om de noordgang voor het publiek open te stellen dat dan met audiotour en gids het "noorden" kan verkennen.

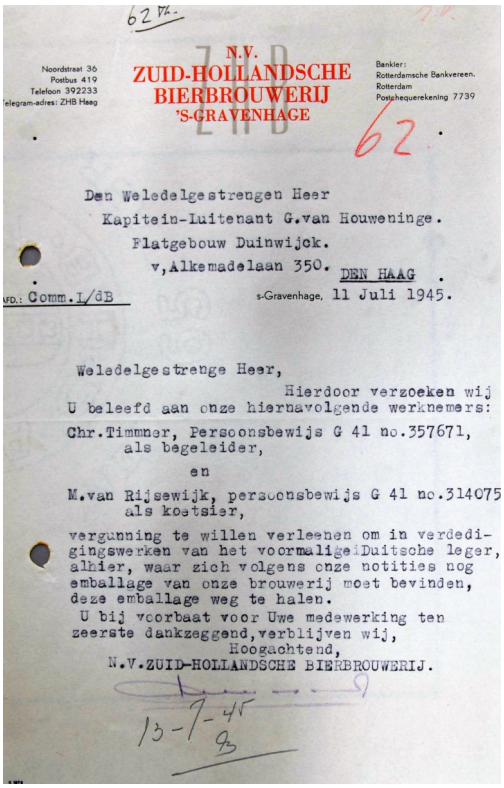

62 M.

N.V.
ZUID-HOLLANDSCHE
BIERBROUWERIJ
'S-GRAVENHAGE

Noordstraat 36
Postbus 419
Telefoon 392233
Telegram-adres: ZHB Haag

Bankier:
Rotterdamsche Bankvereeni.
Rotterdam
Postcheque-rekening 7739

62

Den Weledelgestrengen Heer
Kapitein-Luitenant G.van Houweninge.
Flatgebouw Duinwijck.
v,Alkemadelaan 350. DEN HAAG

Afd.: Comm.I/dB

s-Gravenhage, 11 Juli 1945.

Weledelgestrenge Heer,

Hierdoor verzoeken wij U beleefd aan onze hiernavolgende werknemers:

Chr.Timmner, Persoonsbewijs G 41 no.357671, als begeleider,

en

M.van Rijsewijk, persoonsbewijs G 41 no.314075 als koetsier,

vergunning te willen verleenen om in verdedigingswerken van het voormalige Duitsche leger, alhier, waar zich volgens onze notities nog emballage van onze brouwerij moet bevinden, deze emballage weg te halen.

U bij voorbaat voor Uwe medewerking ten zeerste dankzeggend, verblijven wij,

Hoogachtend,
N.V.ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ.

13-7-45

Emballage *(ah)*

Op 11-7-1945 kwam er een verzoek binnen, van de Zuid-Hollandsche Bierbrouwerij, bij Kapitein-Luitenant G.van Houweninge om kratten uit de "Batterie" weg te halen die de Duitsers daar hadden achter gelaten.

Champignons *(ah)*

In 1947 betrok de champignonkwekerij "De Wingerd" het gangenstelsel van de "Batterie" om champignons te kweken. Een klein probleem was dat om de zoveel meter de gang voor een deel niet was overdekt. Dit hadden de Duitsers gedaan om bij een eventuele bomtreffer de drukgolf die bij de inslag ontstaat naar buiten te leiden. Die gaten moesten dus overkluist worden en er werd een verzoek ingediend bij het Depot Materialen in Amsterdam voor het leveren van golfplaten. Of dat verzoek is ingewilligd is nog maar de vraag. De gaten zijn wel overkluist maar dan met oude Duitse rijplaten. Mogelijk waren die misschien weer overdekt met de aangevraagde golfplaten. Maar daar hebben we niets van terug gevonden.

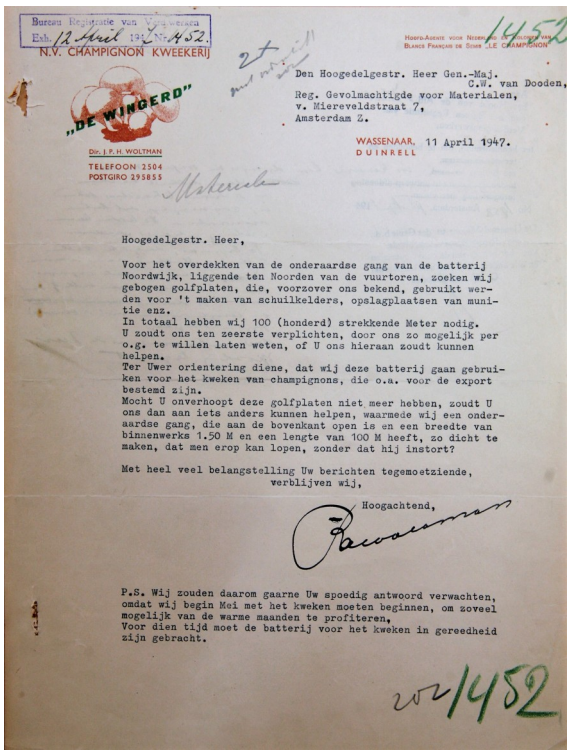

Bureau Registratie van Vreemdelingen
Exh. 12 April 1947 Nr. 1452.

N.V. CHAMPIGNON KWEEKERIJ

„DE WINGERD"

Dir. J. P. H. WOLTMAN
TELEFOON 2504
POSTGIRO 295855

Hoofd-Agente voor Nederland van Champignons Blancs Français de Sisse „LE CHAMPIGNON"

Den Hoogedelgestr. Heer Gen.-Maj. C.W. van Dooden,
Reg. Gevolmachtigde voor Materialen,
v. Miereveldstraat 7,
Amsterdam Z.

WASSENAAR, 11 April 1947.
DUINRELL

Hoogedelgestr. Heer,

Voor het overdekken van de onderaardse gang van de batterij Noordwijk, liggende ten Noorden van de vuurtoren, zoeken wij gebogen golfplaten, die, voorzover ons bekend, gebruikt werden voor 't maken van schuilkelders, opslagplaatsen van munitie enz.
In totaal hebben wij 100 (honderd) strekkende Meter nodig.
U zoudt ons ten zeerste verplichten, door ons zo mogelijk per o.g. te willen laten weten, of U ons hieraan zoudt kunnen helpen.
Ter Uwer orientering diene, dat wij deze batterij gaan gebruiken voor het kweken van champignons, die o.a. voor de export bestemd zijn.
Mocht U onverhoopt deze golfplaten niet meer hebben, zoudt U ons dan aan iets anders kunnen helpen, waarmede wij een onderaardse gang, die aan de bovenkant open is en een breedte van binnenwerks 1.50 M en een lengte van 100 M heeft, zo dicht te maken, dat men erop kan lopen, zonder dat hij instort?

Met heel veel belangstelling Uw berichten tegemoetziende, verblijven wij,

Hoogachtend,

P.S. Wij zouden daarom gaarne Uw spoedig antwoord verwachten, omdat wij begin Mei met het kweken moeten beginnen, om zoveel mogelijk van de warme maanden te profiteren.
Voor dien tijd moet de batterij voor het kweken in gereedheid zijn gebracht.

202/1452

Colofon:
Stichting Atlantikwall
Museum Noordwijk

info@atlantikwall.nl

Bankgegevens:
Giro NL23INGB0009185700
Bank NL03RABO0146683110
t.n.v. St. Atlantikwall Museum te Noordwijk

Bestuur:
Voorzitter: Victor Salman
Vice voorzitter: André v.d. Niet
Secretaris: Johan Gieske
Penningmeester: Joeri de Jong
Lid: Jeroen v.d. Zalm
Lid: Rob Dorst
Lid: Joan Rückert

Ereleden
Cor van Duin
Ruud Boot
Jan Heus

Redactie Bunkerpost:
Anton Haasnoot

Redactieadres:
redactie@Atlantikwall.nl

Medewerkers:
Gerty Haasnoot
Rik Weeda
Dirk Zweers

Logo Bunkerpost:
Peter Wijnberger

Officieel logo
Marjolijn v.d. Jagt

Overname van teksten of afbeeldingen uit deze nieuwsbrief is uitsluitend toegestaan na verkregen schriftelijke toestemming van de redactie en de desbetreffende auteur.

Interview Hans v.d. Bosch *(Dirk Zweers)*

Naam, geboortejaar, achtergrond, beroep?
Hans van den Bosch, 1957, tot een paar jaar geleden internationaal tankwagenchauffeur gevaarlijke stoffen. Ik vervoerde allerlei stoffen zoals gassen, giftige stoffen, corrosieve vloeistoffen etc.. Om dit werk veilig te kunnen doen, dien je veel kennis van al deze verschillende soorten lading, en van alle relevante voorschriften paraat te hebben. Ik heb dit werk altijd met veel plezier gedaan, beroepsmatig zelfs meer dan vijf miljoen kilometers gereden.
Na een bedrijfsongeval tijdens het lossen heb ik een paar jaar geleden dit boeiende werk neer moeten leggen.

Hoe ben je betrokken geraakt bij de Stichting Atlantikwallmuseum Noordwijk?
Eén van mijn hobby's is het verzamelen van oude ansichtkaarten. De 'handel' daarin loopt vaak via Marktplaats. Ooit heb ik in een zware biedingstrijd gezeten over één gewilde oude ansichtkaart. Uiteindelijk heb ik contact gezocht met mijn tegenbieder, dit bleek André van der Niet te zijn. We hebben uiteindelijk overeenstemming over die ene gewilde ansichtkaart bereikt en verder nog wat kaarten uitgewisseld. We raakten in gesprek over andere hobby's, en zo ben ik sinds november 2019 bij de Stichting Atlantikwall museum Noordwijk terecht gekomen.

Wat voor soort werkzaamheden doe je het liefst voor de Stichting?
Op de open vraag van het Bestuur ter zake heb ik mijn vinger opgestoken, en ben direct de planning van de gidsen, kassiers en suppoosten ter hand gaan nemen, in het begin nog samen met Teun. Af en toe een groep rondleiden vind ik ook erg leuk om te doen. Soms sta ik voor uitsluitend het openen ingeroosterd, en blijf dan toch een paar uur hangen om wat groepen gasten rond te leiden.

Wat geeft je bij deze werkzaamheden het gevoel goed bezig te zijn?
Als gids vind ik het fijn om te merken dat je gasten het naar hun zin hebben gehad, en met een lach op hun gezicht weer weggaan. Als planner geeft het mij een goed gevoel om na wat trekken en duwen tóch weer het rooster netjes rond te krijgen. Bij dit laatste is het ook fijn om te merken dat je met je enthousiaste benadering toch weer voldoende collega's weet te mobiliseren. Verder vind ik dat we een leuke enthousiaste groep mensen hebben, zowel gidsen en receptionisten, als ook de klussers.

Hoe zie je de toekomst van de Stichting Atlantikwallmuseum Noordwijk?
We moeten er als Stichting voor zorgen, dat wát we ook doen in en aan het museum, het 'werk' plezier van onze vrijwilligers hoog in ons vaandel blijft staan.
Zonder enthousiaste vrijwilligers géén Atlantikwall museum! Verder moeten we proberen om in de collectie ook wat meer aandacht te geven aan het grotere verhaal van de Tweede Wereldoorlog. Zo zijn er legio boeiende items in onze collectie die meer kunnen vertellen over oorlogshandelingen in de regio of elders in de Provincie.
Ik zou verder nog een bescheiden verbeterpuntje willen aandragen: duidelijke tekstbordjes, zo mogelijk ook in andere talen, bij de zaken in onze tentoonstelling.
Wat we voor het komende seizoen in voorbereiding hebben is een meerkeuze vragenlijst voor onze jeugdige bezoekers vanaf ca. 8 jaar, waarmee zij hun door ons museumbezoek opgedane kennis kunnen toetsen.

Kun je beknopt een anekdote over onze bunker vertellen?
Jazeker, het was tijdens één van onze eerste vrijdagopeningen van 2021. In mijn 1e groep bevond zich een Oostenrijker, geboren in 1967. Hij had het gedenkboek*) uit 1941 bij zich, dat destijds aan alle personeel van "Batterie Noordwijk" bij wijze van kerstgeschenk was uitgereikt. Zijn grootvader, overleden in 1963, bleek in die periode in de "Batterie" dienst gedaan te hebben. De Oostenrijkse bezoeker wist zijn opa zelfs aan te wijzen op een groepsfoto in het gedenkboek. Hij heeft aldus kennis genomen van de plek waar zijn grootvader die hij nimmer heeft gekend, geleefd en gewerkt heeft. Dit te horen van deze bezoeker gaf ons beslist een kippenvelmoment.

*) Van dit gedenkboek is een exemplaar in het museum tentoongesteld.